CYPRUS INTERNATIONAL UNIVERSITY
ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ

DOI: 10.22559/folkloredebiyat.2017.41

folklor/edebiyat, cilt:23, sayı:91, 2017/3

KIRŞEHİR BASINI'NDAN BİR ÖRNEK: KERVANSARAY DERGİSİ

Güneş ŞAHİN*

GİRİŞ

Çalışmanın ana konusu olan Kervansaray Dergisi'ni incelemeye geçmeden önce, çok partili yaşamla birlikte kısaca Türkiye'de basının hangi aşamalardan geçtiğine bakmak faydalı olabilir. Bu kısımda detaylı bir basın tarihçesine değinmek çalışmanın sınırlılıklarını aşmaktadır. Ancak 27 Mayıs 1960 darbesinin ardından basına yönelik uygulamalardaki farklılaşma, Anadolu'nun küçük vilayetlerinde de hissedilmiştir. Kırşehir'de 1964 yılında yayın hayatına başlayan Kervansaray Dergisi de ülkedeki bu genel atmosferden etkilenmiştir.

Basın** ve iktidar ilişkileri tarihsel döngü içinde beraber anılmaktadır. Bu ilişkilerin Türkiye açısından canlanması ise ülkenin 1946'da çok partili yaşama dâhil olması ile gerçekleşmiştir. 1950-1960 dönemi bir geçiş evresi olarak nitelendirilmektedir. 1950'de DP'nin iktidara gelmesiyle bu on yıllık süreçte basında bir takım değişik uygulamalara gidilmiştir. (Yıldız, 1996:481). DP 21 Temmuz 1950'de, basın için liberal bir anlam ifade edecek olan basın kanunu onaylamıştır. Yasa yeni yayınlar için ön izin ve ruhsat zorunluluklarını kaldırırken, basın camiasında isimleri olumsuz anılan kişilerin basın çalışmalarını yasaklayan maddeyi geçersiz kılmıştır (Gevgilili, 1983:22). DP, bu uygulama ile birlikte kendisine olan basın desteğini daha da güçlendirmiştir (Bulunmaz,

* Yrd. Doç. Dr. Yüzüncü Yıl Üniversitesi gunessahin@yyu.edu.tr

** Genellikle basın kavramı gazete, dergi ve benzeri geniş kullanıma açık bulunan süreli yayınları kapsar (Gevgilili, 1983: 202).

2012:208). 13 Haziran 1952'de basın mesleğinde çalışanlar ile çalıştıranlar arasındaki ilişkileri düzenleyen diğer bir yasanın çıkarılmasıyla basın emekçileri ilk kez sosyal güvenlik çerçevesine dâhil edilmiştir (Gevgilili, 1983:221). Dolayısıyla DP iktidarının ilk yılları basının rahat çalıştığı dönem olarak tanımlanabilir. Kovuşturmaya uğrayan, tutuklanan gazeteci yoktur. Hükümetle gazetecilerin arasında yakın ilişkiler hâkimdir (Koloğlu, 1996:106).

Ancak basın ile iktidar arasında kurulan iyi ilişkiler uzun sürmemiştir. 1954'te *"neşir yoluyla veya radyoyla işlenecek cürümler"* hakkında bir yasa daha çıkarılmıştır (Gevgilili, 1983:221). Bu yasanın amacı *"namus, şeref ve haysiyete tecavüz veya hakarette bulunulması veya itibar kıracak, şöhret ve servete zarar verebilecek bir hususun isnad edilmesini"* önlemektir. Yasanın getirdiği önemli hükümlerden biri ise gazetelerde suç sayılabilecek bir yazı çıktığı zaman, savcılara doğrudan kovuşturma başlatma yetkisinin verilmesidir. Normal şartlarda ceza kanununa göre bu durum şikâyete bağlıdır. Bu yasa ile DP, 1946'dan itibaren basına vaat ettiği ve 1950'den sonra yaratmaya çalıştığı özgürlük havasını dağıtmıştır (Bulunmaz 2012:208). 6-7 Eylül 1955'te yaşanan olayların ardından sıkıyönetim ilan edilmiştir. Eylemlerde basının bizzat suçlu olduğu gerekçesi ile basın-yayın organları üzerinde baskılar artmış ve gazeteler kapatılmıştır. (Koloğlu, 1996:108-110). 1956'da da *'kötü niyet veya özel maksada matuf yayında bulunmak"* ceza kapsamına alınmıştır. 1957'den sonra ise basına yönelik ekonomik kısıtlamalara başvurularak gazete ve dergi kâğıtlarının dışarıdan alınması devlet tekeline verilmiş; 1958'de resmi ilan ve reklamların yine devlet tekelinde dağıtılmasına karar verilmiştir (Gevgilili, 1983:221). Anlaşılacağı üzere, ilk dönemlerde basınla ilişkileri iyi denilebilecek seviyede ilerleyen iktidarın, 1950'lilerin ortalarından itibaren bu ilişkilerinde bir sapma gözlenir.

Milli Birlik Komitesi'nin 27 Mayıs 1960'da görevi devralmasıyla basın –yayın hayatını etkileyen yeni düzenlemeler yapılmıştır. DP'nin ekonomik gerekçelerle başlattığı ve basına yönelttiği antidemokratik uygulamalar kaldırılmıştır. 1 Haziran 1961 tarihli yasa ile Basın İlan Kurumu gibi özerk bir yapının kurulması, resmi ilan dağıtımını düzene sokmuş ve "besleme basın" olarak tabir edilen iktidar güdümlü basın organları aynı biçimde yok edilmiştir. Yasa aynı zamanda Anadolu basının gelişmesine katkı sağlamayı amaçlamıştır. (Koloğlu, 1996:121-122). 1961 Anayasası ile düşünce, ifade ve basın özgürlüklerinin güvence altına alınmış olması toplumda çeşitli ihtiyaç ve görüşlerin daha rahat açığa çıkmasına neden olmuştur (Sezer, 1972:117).

Yine bu dönem dergicilikte de önemli adımların atıldığı yıllar olmuştur. Özellikle haber dergileri öne çıkmıştır. Haber dergileri dönemin politik olaylarını eleştirmekten çekinmemiş hem ulusal hem de uluslararası haberlere yer verilmiştir. 1961 Anayasası'nın sağladığı –görece- rahat ortam dergi ve yayın sayılarının hızla artmasına neden olurken muhalif dergilerde basın-yayın faaliyetlerini aynı ölçüde genişletmiştir. Bu özgürlükçü tabir edebileceğimiz ortam 12 Mart 1971'e kadar devam etmiştir. (Gönenç, 2007: 72-74).

1961'den sonra Halkevlerinin yeniden kuruluşu, Kervansaray Dergisi'nin de bir halkevi yayını olması nedeniyle önemlidir. Bu evreye baktığımızda 1961 Anayasası'nın etkisini görmek mümkündür. Halkevlerinin tekrar açılması ile birlikte halkevi yayınla-

rında da artış meydana gelmiştir. Halkevlerinin anımsanması ve yeniden kurulmak istenmesinin nedeni Atatürkçülüğe bir yönelişin simgesi ve Atatürkçülüğün canlandırılmasıdır. Halkevlerinin yeniden açılması tartışmalarında, halkevleri adı altında bir dernek kurulmasına karar verilmiştir. Dernek özel olarak siyasetle ilgilenmeyecek Atatürk ilkeleri ışığında sadece Türk kültür ve sanatına hizmet edecektir (Çeçen, 1990:269-270). Türk Kültür Derneği'nin 12.04.1961 tarih ve 5/1066 karar sayısı ile kamu yararına hizmet edecek dernekler olarak nitelendirilmesinin ardından (Resmî Gazete, 28.04.1961:1) halkevlerinin işlevini artık Türk Kültür Dernekleri aracılığı ile sürdürmesi kararlaştırılmıştır. Böylece demokrasiye geçiş aşamasında karşıt siyasi partilerin tepkisinden kaçınılmış ve ülkede yeni kurulan koalisyon hükümetinin sorunsuz yönetilmesi amaçlanmıştır (Çeçen, 1990:260-261). Nitekim 30.09.1965'de yayınlanan Resmî Gazete'nin tebliğler kısmında yer alan *"175 sıra numarasındaki Türk Kültür Derneği'nin adı 22.05.1963 tarihinde Halkevleri Derneği olarak değiştirilmiştir."* ifadesi ile halkevleri çalışmalarına yeniden başlamıştır (Resmî Gazete, 30.09.1965:8). Halkevlerinin ikinci evresi olarak tabir edilebilecek bu dönemde halkevi başkanlığına Prof. Dr. Tahsin Banguoğlu 76 oyla seçilmiştir. Halkevlerinin her türlü siyasi düşüncenin üstünde bir disiplinle çalışacağına karar verilmiştir.* (Halkoyu, Ocak-Şubat 1977:29). Böylece halkevlerinin yurt çapında etkinliği artmaya başlamıştır.

I. Cumhuriyet Dönemi Kırşehir'de Basın Faaliyetleri

Kırşehir'de basın ve yayın faaliyetleri, şüphesiz, ilk sayısı 1964'te çıkan Kervansaray Dergisi ile başlamaz. 1925 yılında faaliyete geçen Kırşehir basımevinde imkânlar dâhilinde kentte basın-yayın çalışmaları, dönemin koşulları el verdiği ölçüde yürütülmüştür (Cumhuriyet'in 15. Yılı Kırşehir, 1938:35). Erken cumhuriyet döneminde Kırşehir'de yayın faaliyetini sürdüren ve haftalık olarak çıkan Kırşehir Vilayet Gazetesi kentte, önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Kırşehir Vilayet Gazetesi 03.02.1925 tarihinde çıkarılmaya başlanmıştır (BCA., 490.1.0.0.1372.551.2.43). İlk sayıları, Ankara'da Gazi Mustafa Kemal Caddesi Hususi Daire'de basılan gazetede dönemin politik olayları ile kültür ve sanat haberleri ile birlikte, şehirde ve çevre illerde yaşanan olaylara yer verilmiştir. Kırşehir Vilayet Gazetesi'nin sahibi Cevat Hakkı Tarım Bey'dir. Gazetenin ilk sayısından itibaren müdürlüğünü yürüten Cevat Hakkı Tarım Bey ile CHF Kırşehir il idare kurulu reisi Mehmet Seyfeli arasında 1934 yılına gelindiğinde belli husumetler göze çarpar. Kırşehir'de matbaacılık faaliyetlerini de bir süre sekteye uğratan bu şahsi çekişme, Mehmet Seyfeli'nin Cevat Hakkı Tarım'ı *"zimmeti ve memuriyeti suiistimal ettiği"* gerekçesi ile CHF Kâtibi Umumiliği'ne şikâyetleri ile başlamıştır. Bu anlaşmazlık kentte basın-yayın faaliyetlerini aksatması bakımından dikkat çekici bir ayrıntı olarak değerlendirilebilir (BCA., 490.1.0.0.1372.551.2:2-9-10-14). Cevat Hakkı'nın matbaacılıkta usulsüz işler yaptığına dair iddialar sonraki yıllarda da artarak devam eder. Mehmet Seyfeli, Vilayet Gazetesi'nin çıkarılmasında vilayet bütçesinin yetmediğinden (BCA., 490.1.0.0.1372.551.2.14.), gazetenin artık CHF'dan alınacak destekle çıkarılması ve Kırşehir'deki matbaanın lağvedilmesi gerektiğine dair şikâyetlerde bulunur.

*Halkevlerinin 2. Kuruluş Kurultay Tutanağı için ayrıca bkz., Halkoyu, Ocak-Şubat 1977:29.

Kırşehir matbaası, 1938'de elektrikli makinelerle işleyen yeni binasına taşınmıştır. Matbaa Kırşehir İl Özel İdaresi tarafından yaptırılmıştır. Matbaada pek çoğu halkevi yayını olan 18 eser basılmıştır*. Kırşehir Muallimler Birliği tarafından 1926'da çıkarılan Dirlik Dergisi** de bu yayınlar arasındadır (Cumhuriyet'in 15. Yılı Kırşehir, 1938: 35). Dergicilik anlamında diğer bir yayın ise Kırşehir Halkevi yayını olan Kılıçözü Dergisidir. Sabri Örüklü'nün sahipliğinde 01.01.1946'da yayınlanmaya başlayan derginin yazı işleri ve idare müdürü Cevat Gobi'dir. Kılıçözü Dergisi aylık çıkarılması tasarlanan ancak sadece üç sayı yayınlanan bir dergidir. (Kılıçözü Dergisi, 1946). 1956 yılında ise aynı isimle çıkan Kılıçözü Gazetesi yayın hayatına başlamıştır. İlk sayısı 2 Nisan 1956'da çıkan gazetenin sahibi Hüseyin Akyürek, yazı işleri müdürü Avukat Hayri Çopuroğlu'dur. Haftalık siyasi olarak çıkan gazete Ankara'da Yıldız matbaasında basılmıştır.

1964-1965 Türkiye İstatistik Yıllığı'nda 1958 ile 1965 yılları arasında Kırşehir'de matbaanın olmadığı kaydedilmektedir (Türkiye İstatistik Yıllığı 1964/1965:215). Kırşehirli gazeteci Dursun Yastıman'ın şu sözleri *"27 Mayıs 1960 ihtilâlinden sonra Vali Nevzat Baykal'ın kafası kızarak matbaayı satmaya karar vermesi ve hepsi Kırşehirli olan İl Daimi Encümeni Üyelerinin bu karara tepkisiz kalmaları, matbaanın ihaleyle satılması sonucu kurucusu ve başyazarı olduğu Kırşehir Gazetesi'nin yayınına son vermesi Cevat Hakkı Tarım'ı çok üzmüş ve giderek çökertmişti"* (Yastıman, 28.12.2015, Kırşehir Çiğdem Gazetesi) kentte matbaanın lağvedilişini açıklar niteliktedir. Bu yıllarda kentte basım işleri genellikle Ankara'daki matbaalardan yürütülmektedir. Kırşehir'de Pazar günleri hariç, haftanın diğer günleri yayınlanan iki gazete vardır. Yeşil Yurt Gazetesi 05.04.1959, Yeni Kırşehir Gazetesi ise 05.04.1963 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Kaman ilçesinde 04.07.1966 tarihinden itibaren Yeni Kaman adıyla bir haftalık gazete çıkmaktadır. (Kırşehir Yıllığı, 1967:98). Ancak Kervansaray Dergisi'nin kurucu üyelerinden ve aynı zamanda yazılar, şiirler kaleme alan Vedat Fidanboy ile yaptığımız görüşmede kendisi o yıllarda kentte çıkan üç gazeteden bahsetmektedir. Fidanboy: *"Aklımda kaldığı kadarıyla o yıllarda Kırşehir'de üç yerel gazete ve bir de dergi vardı. Gazeteler:1- Kırşehir Gazetesi (Sahibi Mahzar Saçak beydi. CHP yanlısıydı) 2- Yeni Kırşehir*** *Gazetesi (Sahibi Dursun Yastıman beydi. Millet Partisi yanlısıydı) 3-Yeşil Yurt*

* Kırşehir Matbaası'nda çıkan eser listesi: Dirlik Mecmuası, Kırşehir Muallimler Birliği (1926), Teselliler, Hüseyin Turgut (1930), Gazi'yi Dinlerken, Cevat Hakkı Tarım (1933), Kırşehir Ticaret ve Sanayi Odası, Yusuf Bey (1933), Türk Teolojisi, Adil Bey (1934), Ülkü Yolunda, Ziya Bey (1934), Düşüncem, Mithat Saylam (1936), Kırşehir İli (1936), Zehirli Gazlar, Dr. Naci Girgin (1936), Boyasız Resimler, Mazhar Demirkuş (1936), CHP Dilekleri CHP Başkanlığı (1937), Kırşehir İli (1937), Köylüler Arasında, Mithat Saylam (1937), Benim Köy Kanunum, Mithat Saylam (1937), Kırşehir Tarihi, Cevat Hakkı Tarım (1938), Âşık Said'in Türküleri, Muzaffer Ergun (1938), Cumhuriyet'in 15. Yılında Kırşehir (1938). (Cumhuriyet'in 15. Yılı Kırşehir, 1938:35).

** Dirlik Dergisi'nin yayın ekibi, Cevat Hakkı Tarım ve Ömer Aydın Genç ile birlikte Kırşehir Muallimler Birliği üyelerinden oluşmaktadır. (Günaydın, 2016: 245).

*** *"Askerlik görevimi yedek subay olarak yaptıktan sonra 1960 Haziran'ın ortasında Kırşehir'e döndüğümde haftalık 'Kırşehir Postası' gazetesini çıkararak başladığım yerel gazetecilik yaşamımda ilk günlük gazeteyi de çıkarmak bana naip oldu. Başlığını muhabiri bulunduğum 'Milliyet' gazetesinin usta ressamlarından 'Nezih' imzasıyla çok güzel çizgi resimlere imza atmış olan Nezih İzmiroğulları'nın hazırladığı 'Halkın Sesi' adlı ilk günlük gazete uzunca bir süre yayınlandıktan sonra yine günlük olarak 'Yeni Kırşehir' adı altında yıllarca yayınını sürdürdü."*, sözleri ile Yeni Kırşehir Gazetesi'nin açılış

Gazetesi (Sahibi Ertuğrul Ersan beydi. Adalet Partisi yanlısıydı). Yeni Kırşehir Gazetesi sahibi Dursun Yastıman o yıllarda Doktor Adem Egeli hakkında bir yazı yazmış, o yazı nedeni ile hapse girmişti. Kırşehir basın tarihinde ilk tutuklanan gazeteci unvanını taşıyan bir ağabeyimizdir. O hapse girince gazetenin yönetimini "Kervansaray Dergisi'ni" de adı geçen biz üç gence (Tuncer Ergüler, Hasan Nuransoy ve bana -Vedat Fidanboy- bırakmıştı. Dergi olarak da Ali Baytok ağabey kendi imkânlarıyla "Filiz" adlı küçük kapsamlı bir dergi çıkarıyordu sanırım. Bir de bizim çıkardığımız, adından bahsettiğiniz Kervansaray Dergisi vardı."* sözleri ile kentteki basın hayatına dair izlenimlerini aktarmaktadır (Vedat Fidanboy ile 28.12.2016'da görüşme).

27 Mayıs'ın ardından halkevlerinin yeniden faaliyete geçmesinin etkisi ile halkevi yayını olarak çıkmaya başlayan Kervansaray Dergisi'nin ilk sayısı Nisan 1964'te yayınlanmıştır.

II. Kervansaray Dergisi'nin Fiziksel Özellikleri

Dergi *"Kervansaray Türklüğün, gençliğin, Anadolu'nun Kırşehir'in ve nihayet hepimizin dergisidir okuyunuz. Abone olunuz"* sloganı ile yayın hayatına başlamıştır. Sahipliğini Kırşehir Halkevi adına Tuncer Ergüler'in yürüttüğü derginin yazı işleri müdürü Hasan Nuransoy, mesul müdürü Vedat Fidanboy'dur. Kervansaray Dergisi yayın hayatını sürdürdüğü dokuz ay boyunca, her ay farklı bir kapak tasarımı ile okuyucularının karşısına çıkmıştır. Derginin rengi her ay değişmekle birlikte kapak üzerindeki resimler de o aya ait konuya göre farklılık gösterir. Yazar kadrosu yine her ay değişir. 100 kuruş olarak fiyatlandırılan dergi Ankara Kardeş Matbaası'nda basılmaktadır. İlk sayıları 16 sayfa olan derginin, son üç sayısından itibaren sayfa sayısı 20'dir. Kent esnafından reklamlar, okuyucu mektupları ve okuyuculardan gelen şiirler yer alan dergide ilan şartları pazarlığa bağlanmıştır. Kervansaray'ın, dergiye isim olarak seçilmesi kentin kuzeydoğusunda kalan ve en yüksek noktası olan Kervansaray Dağı ile ilgili olabileceği gibi, Kırşehir coğrafyasının tarih boyunca, kentleri birbirine bağlayan ana yollar üzerinde bulunması ve kervanların konakladığı kervansarayları barındırması da düşünülebilir.

Dergi hemen her ay farklı bir konu ile okuyucu ile buluşur. Konular genel anlamda

---

serüveni ifade edilmektedir. Dursun Yastıman, "Kırşehir'in Kültür Pınarı Cevat Hakkı-Taşkın'ın Anıları (5)", 28.12.2015, http://kirsehircigdem.net/kirsehirin-kultur-pinari-cevat-hakki-taskinin-anilari-5/ Erişim Tarihi: 05.01.2017.

* 08.01.1948 tarih ve 376/1 sayı ile CHP Kırşehir İl İdare Kurulu'ndan CHP Genel Sekreterliği'ne gönderilen yazıda, Kırşehir'de 1925 yılından itibaren "Kırşehir" isimli haftalık resmi vilayet gazetesi çıktığı ifade edilmektedir. Gazetenin yazar kadrosunu, il mektupçusu A. Rahmi Kocamanoğlu, Filiz Dergisi sahibi ve yazı işleri idarecisi Galip Arısan ve gençlerden Ali Baytok ve emekli memurlardan Cevat Hakkı Tarım oluşturmaktadır. Vilayet gazetesi köylere de ulaştırılmaktadır. Satış sayısı 350 ile 500 arasındadır. Filiz ise 15 günde bir milli kültür dergisi olarak çıkmaktadır. Dergi tüm yurt çapında kısa zamanda tanınmış ve rağbet görmüştür. Dergi sahibi Galip Arısan, CHP eski genel sekreter yardımcısı Emin Erişirligil'in akrabasıdır. Eğitimi orta derecedir. Derginin ilk sayısında derginin amacını şu sözlerle ifade etmiştir *"CHP'nin inkılâp prensiplerine uygun ilmi, içtimai, terbiyevi yazılar kabul edilmekte ve yazarlarına telif ücreti ödemek suretiyle genç yazarların yetişmelerine hizmet etmektedir. Dergimiz 2.000 sayı kadar satılmaktadır"* (BCA., 490.01.1285.271.4.3). Filiz Dergisi 1947 yılında da Kırşehir halkı tarafından ilgi ile okunan bir dergidir (CHP Kırşehir İdare Heyetinin İkinci Altı Aylık Çalışma Raporu, 1948:25).

kent tarihi ve kentin tarihine yön veren kişiler, coğrafya, folklor, eğitim, mimari, kentteki kültür, sanat ve ekonomi yazıları biçiminde gruplandırılabilir. Dergide siyasi yazılara yer verilmemiştir. Belirli gün haftaların bulunduğu aylarda, o günlerle ilgili yazılara rastlamak mümkündür. Slogan niteliğindeki başlıklar da sayılar ilerledikçe ve o ayın anmaya değer olaylarına bağlı olarak değişmektedir. Örneğin Mayıs ayındaki slogan *"Kervansaray Atatürkçülerin dergisidir. Gerçek sanat ve ileri fikir dergisidir. Türk vatanını, Atatürk devrimini, Türk halkını değerlendiren, Kırşehir'i tanıtan, Kırşehir'in sesi, Kırşehir'in dergisi"* şeklindedir. Bu sayıda 27 Mayıs 1960 darbesinin etkisi gözlenir.

III. Kervansaray Dergisi'nin İçerik Özellikleri

III.I. Kırşehir'in Tarihi ve Tarihi Şahsiyetleri

İlk sayı kapağında Âşık Paşa Türbesi'nin kara kalem ile çizilmiş bir resmi ve Âşık Paşa'nın;

"Türk dilini kimse bilmez idi
Türklere hergiz gönül akmaz idi
Türk dahi bilmez idi bu dilleri

İnce yolu ol ulu menzilleri" beyiti yer alan derginin tema vurgusu kervansaraylar üzerinedir (Kervansaray Dergisi, Nisan 1964:1). Dergiye adını veren kervansaraylarla ilgili tarihi süreci anlatan Cevat Hakkı Tarım, Hasan Reşit Tankut'un 'Köylerimiz' adlı eserinden kervansaraylarla ilgili kısımları anlatır. Tarım, Kırşehir'de üç tane kervansaray olduğunu ilkinin Kervansaray Dağı'nın eteklerinde, ikincisinin şehrin 20 km güneyinde Kızılırmak nehrinin kıyısında Kesikköprü civarında ve üçüncüsünün de Malya Ovası'nın Çamalak köyünde bulunduğunu ifade eder. Ancak buradaki kervansarayın son temel taşının Çopanoğulları'nın Yozgat'ta yaptırdıkları Ulu Cami'nin inşaatında kullanılmak üzere söküldüğünü de bu köyün yaşlılarından dinlediğini ekler (Tarım, Nisan 1964:2). İkinci sayının teması Ahilik'tir. Ahi Evran'ın temsil ettiği ahiliği yiğitlik, mertlik, insanlık ve kardeşlik gibi ahlaki ilkeler üzerine kurulmuş evrensel bir değer olarak tanımlayan derginin kapağında Ahi Evran Türbesi'nin kara kalem resmi bulunmaktadır (Kervansaray Dergisi, Mayıs 1964:1). *"Kırşehir'in 1954'de ilçeliğe dönüştürülmesinden sonra bazı hayırsever Kırşehirlilerin cami ve türbeyi tamir ettirmeleri esnasında Kaymakam Hilmi Dağcıoğlu'nun türbenin içindeki altı sandıktan beşini kırdırtmış ve sadece Ahi Evran'a ait sandığı bırakmıştır. Bu ve benzer nedenlerden dolayı Ahi Evran hakkındaki pek çok bilgide eksiklikler mevcuttur."* ifadeleri ile Ahi Evran hakkında detaylı bilgiler veren Hakkı Tarım, Abdülbaki Gölpınarlı'dan ve kendi eseri olan Tarihte Kırşehir-i Gülşehri'nden alıntılarla Kırşehir'in 1925'e kadar Ahilerin merkezi olduğunu belirtmektedir (Tarım, Mayıs 1964:1). Bektaşiliğin Kırşehir coğrafyasında önemli bir yeri olduğu ve Hacı Bektaş Veli ile Ahi Evran'ın çok yakın arkadaş olduklarını Menakıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli Vilayetnamesi'ne dayandırılarak izah edilir (Alpaslan, Ağustos 1964: 14).

Şehrin orta yerinde yığma bir tepeyi andıran Kırşehir kalesi hayranlık verici olarak tanımlanmaktadır. Oluşumu üzerine efsanelerden yola çıkarak kalenin tarihi şu biçimde izah edilir: *"X. yy'da Kırşehir Bizans İmparatorluğu sınırlarında bir Rum beyi tarafından idare edilirken kalenin yerindeki büyük bataklıkta kızını kaybeder. Bunun üzerine binlerce Kırşehirli günlerce o alana toprak taşıyarak bugünkü kalenin oluşumunu ger-*

çekleştirirler." Bir diğer rivayet de, Mutasarrıf Ahmet Paşa'nın para karşılığında bataklığı kurutma çabası ile ilgilidir. Bataklık çevre köylerden taş ve toprakla doldurulur fakat para yetişmez. Asaf Paşa'nın *"getirdiğiniz taş ve toprakları geri götürün, sonra paralarınızı vereceğim"* sözleri karşısında köylüler paralarından vazgeçer. Çayağazı köyünün kaleye toprak borcu olduğu rivayet olunur. (Gözpınar, Haziran 1964:1).

Şiir ve tasavvuf âleminin ergin kişisi Âşık Paşa ile ilgili yazılara ve beyitlere derginin hemen her sayısında rastlanır. Asıl adı Alâeddin Ali olan Âşık Paşa, Anadolu'nun en buhranlı dönemlerinde dinî, siyasî olaylara karışmış ve kitleleri idare etmiştir. Âşık Paşa'nın kişiliği ve eserleri hakkında kaynaklara dayalı olarak bilgiler veren Cevat Hakkı Tarım, Osmanlı Beyliği'nin henüz kurulmadığı dönemlerde Âşık Paşa ile ilgili örnekler vermektedir (Tarım, Temmuz 1964:1).

Vakfiye ve kitabelerde hakkında *"Din ve devletin nuru, büyükler babası, savaşlar eri, Tanrı'nın rahmet ve marifetine muhtaç emir Bahaeddin Cace oğlu Nureddin Cebrail'dir"* yazılan Caca Bey'in biyografisi doğum ve ölüm yılları hakkında yeterli bilgi bulunmadığını ifade eden Cevat Hakkı Tarım, isminin en doğru telaffuzunun *Cece* olduğunu belirtmektedir. Caca Bey, Selçuk oğullarının Moğol baskısı altında egemenlik kaybettikleri buhranlı dönemlerde Tokat ve Eskişehir valilikleri yapmış, Kırşehir'de hüküm sürmüş ve kasabayı güzel eserlerle donatmıştır (Tarım, Ağustos 1964:1).

Halk arasında Melik Gazi Kümbeti olarak bilinen, Mengücük oğullarından Muzafferüddin Behramşah'a ait türbe şehrin tarihi anıtlarındandır. Derginin altıncı sayı kapağına konu olan Melik Gazi Kümbeti hakkında Hakkı Tarım tarihî bilgiler vermektedir (Tarım, Eylül 1964:3). Şehirdeki bir diğer kümbet Abdullah kızı Fatma Hatun Türbesi'dir. Süleyman Türkmani türbesine bakan ve kümbet altı mahallesi denilen şehre hâkim bir yerde bulunan bu ehram şeklindeki kümbet, kapısındaki kitabeye göre 686 yılında büyük emir Hace Aka Maatırın emriyle Abdullah kızı Fatma Hatun için yaptırılmıştır. Babailer'den önemli bir kişi olan ve Karakurt kaplıcası civarında türbesi olan Kalender Baba türbesi ise Kılıç Aslan tarafından inşa edilmiştir. Kitabesinin kaybolduğunu ve harap bir halde olan türbenin tamirinin kaplıca gelirinden yararlanan mahalli idare tarafından bir an önce yaptırılması gerektiği uyarısında bulunan yazar, Kırşehir'de pek çok tarihi eserin bakımsızlıktan yok olduğunu belirtir. (Tarım, Ekim 1964:3). Kırşehir'in tarih boyunca aldığı isimler ve yönetim biçimleri üzerine de aytıntılı yazılar yazan Cevat Hakkı Tarım, kentin tarih boyunca siyasi panoramasını vermektedir (Tarım, Eylül 1964:17).

Cevat Hakkı Tarım'ın 11.12.1964'de derginin Aralık sayısı baskıdayken hayatını kaybetmesi dergi yönetimini derinden üzmüştür. 'Acı Kaybımız' başlığı ile ölüm haberinden duydukları üzüntüyü okuyucuları ile paylaşan Kervansaray Dergisi, ilk kapağında Cahit Obruk'un "Vah Cevat Hakkı Tarım, Vah" yazısına yer vermiştir (Obruk, Aralık 1964:1).

III.II. Halkevleri ve Eğitim Çalışmaları

1961 Anayasası'nın ardından yeniden açılan halkevleri ile ilgili yazılara derginin hemen her sayısında rastlanır. Nisan 1964'de ilk sayısının ilk sayfasını Kırşehir Valisi Fuat Kadıoğlu'nun dergiyi çıkaran gençlerini tebrik mesajından sonra, Halkevi Başkanı Salim Akgül'ün "Atatürkçü Gözüyle: Halkevleri" başlıklı yazısına ayırmıştır. İç ve dış

düşmanlardan bahseden Akgül, dış düşmanların belli olduğunu ancak iç düşmanların farklı simalarla toplum içinde yer aldığını ifade ederek bu kişileri *"kâh irtica hortlatır, aşırı sağcı ya da solcudur, kâh Şiilik veya Kürtçülük davası peşindedir ve onların birinci dostu cehalettir"* sözleri ile tanımlar (Akgül, Nisan 1964:1). İç düşmanlara, gericiliğe, cehalete karşı en büyük mücadelenin halkevleri ve Atatürk'ün ruhu etrafında birleşerek verileceği belirtilmektedir. Halkevlerinin eski kültür ve özgürlüğüne kavuşması sayesinde, Atatürkçü ve ülkücü gençlerin memleket kültürüne hizmet amacıyla yayınlamayı düşündükleri Kervansaray Dergisi aracılığıyla vücut bulması ise coşku ile anlatılmaktadır (Tarım, Nisan 1964:2-10).

Halkevlerinin temel fonksiyonu insanın her yönden eğitilmesi olarak düşünüldüğünde, Kırşehir Halkevi'nin de insanı ve özellikle de köylüyü merkez alan bir çabaya yönelmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Halkevcilerinin devletle ortak faaliyetler tertip ederek *"Köylüye inek nasıl sağılır? Yemek nasıl yenir? En kolay ve en ucuz ev nasıl geçindirilir? Memleket nasıl ağaçlandırılır?"* gibi konularda köylüyü aydınlatmaları istenmektedir (Baycan, Mayıs 1964:12). Toplum kalkınmasından yola çıkılacaksa köylüye imece ruhu aşılayarak eğitilmesi ve köylere gelen eğitimcilerin vurdumduymaz tavırlarından vazgeçerek köylüye yaklaşmasından bir zorunluluk olarak bahsedilmektedir (Sadıkoğlu, Ağustos 1964:5). İskandinav ülkelerindeki *"folk high school"* ismiyle halk eğitimi veren okullar örnek gösterilerek eğitimin daha derin ve geniş bir faaliyet alanı olarak gelişmesi gerektiğine değinilmektedir. Halk eğitiminin neden bir gereklilik olduğu ve başarı ile gerçekleştirildiğinde somut anlamda nelerin başarılmış olacağı tartışılmaktadır (Kervansaray Dergisi, Ekim 1964:4).

Dergi yazarları Kırşehir köylerini ziyaret ederek, köy odalarında köylülerle sohbet eder ve onların dertlerini dinler. Güzler Köyü'ne giden Mahmut Ziya Yağmur ve Gürbüz Kaya, Güzler Köyü'nde yolların bozuk olduğunu ve 78 öğrenciye bir öğretmen düştüğünü ve eğitimin yetersizliğinden bahsederler. Düzenli aralıklarla gelen bir gazetenin olmadığı köyde, 15 tane radyo bulunduğunu ifade ederek yetkililerden özellikle köylerde eğitim düzeyinin yükseltilmesi ve buralarda eksikliliklerin giderilmesi için daha çok çalışma yapmasını istemektedirler (Kaya-Yağmur, Ağustos 1964: 9). Kocabey ve Ekizağıl köylerinden de izlenimlerini aktaran iki isim, köyün tarihçesi, coğrafyası, geçim olanakları, ihtiyaçları hakkında bilgiler vermektedir (Kaya-Yağmur, Eylül 1964:20; Kaya-Yağmur, Ekim 1964:18).

Kırşehir'de sürdürülen eğitim faaliyetleri hakkındaki yazılarda kız çocuklarının okutulması gerektiğine dair vurgular dikkat çekicidir. Özellikle tahsil durumu daha düşük olmasına rağmen kızların işe alınmasını eleştirenlere de kadınların ekonomik özgürlüklerini elde tutmalarının oldukça önemli olduğu ifade edilmektedir (Fidanboy, Nisan.1964:11). Halk eğitim merkezinde açılan dil kursları da yabancı dil öğrenmek isteyenlerin ilgisini çekmektedir. Mühendis Akgün Ayata'nın verdiği Almanca kursuna 30 kişi katılmıştır. Tutuklu kadınlar için açılan okuma-yazma ve biçki-dikiş kursları, hükümlülerin eğitimi için yapılan faaliyetlerdir (Alper, Mayıs 1964:2). Hükümlü kadınlara bu kursları veren Kız Enstitüsü Müdürü Gülseren Ünsal hanımdır. "Suçlu İnsanlar" başlıklı makalesinde Kırşehir cezaevinde edindiği izlenimlerini okuyucu ile paylaşmaktadır (Ünsal, Mayıs 1964:4). Çocukların eğitiminde ailenin önemine dikkat çeken yazılarda

sadece annenin değil babanın da sorumluluklarına vurgular vardır (Gönendik, Temmuz 1964:16).

Son yıllarda beraber ve yaşayarak öğrenme modelinin Türk eğitim sisteminde zaten var olduğu söyleminden yola çıkılarak, uygulamalı eğitim modelinin seçilmesi gerektiği Osmanlı eğitim sisteminden verilen örneklerle açıklanır. (Özdeş, Mayıs 1964: 15). 1960'da öğrenci alımına başlayan Kırşehir Öğretmen Okulu ilk mezunlarını 1964 yılında vermiştir. Büyük coşku ile mezun olan öğrencilerin öğretmenlik mesleği ile buluşmaları meslek dersi öğretmeni Mutlu Can'ın konuşması ile taçlanmıştır (Kervansaray Dergisi, Temmuz 1964:10)

III.III. Sosyo-Kültür ve Ekonomi Yazıları

Halkevlerinin yeniden açılması ile birlikte kentte halkevi gösteri kolunun önderliğinde tiyatro çalışmaları başlamıştır. Tiyatronun ilk sergilediği oyun Turgut Özakman'ın 'Ocak' piyesidir. Kırşehir'de gerçek bir tiyatronun temellerinin bu sayede atıldığı ve halkın ilgisinin çok yoğun olduğu ifade edilmektedir. Özakman'ın 'Duvarların Ötesi' isimli oyunu ise sergilenmesi planlanan bir sonraki piyestir (Ünsal, Nisan 1964:3). 16 Mart 1964'de öğretmen okullarının kuruluş bayramında Kırşehir İlköğretim Okulu'nun hazırladığı eğlence programı halkın beğenisine sunulmuştur. Programda okul mandolin birliğinden klasik parçalar çalınması eleştirilirken, orta oyunun başarılı biçimde sergilenmesi ve jimnastik gösterileri takdirle karşılanmıştır (Alper, Nisan 1964:9). Halk eğitim merkezinin açtığı bağlama kurslarında yetişen gençlerin gösterileri nisan ayı boyunca ilgiyle izlenmiştir. Kırşehir Lisesi, Fen ve Edebiyat bölümü öğrencileri arasında "birey toplumu etkiler, toplum bireyi etkiler" konulu münazara da halk huzurunda sergilenmiştir (Alper, Mayıs 1964:2).

Tiyatro gösterilerinin sadece Kırşehir ile sınırlı kalmayıp ilçelerde de seyirci ile buluştuğu görülür. Cahit Atay'ın tek perdelik piyesi Kaman Öğretmenler Derneği'nin daveti ile 09.05.1964'de Kaman halkının beğenisine sunulmuştur. Piyesten sonra saz ve folklor ekibi mahalli türküler seslendirmişlerdir. Özakman'ın 'Duvarların Ötesi' isimli oyunu sergilenmiş ve halkevinin davetlisi olarak Turgut Özakman oyunu Kırşehir halkı ile birlikte izlemiştir (Alper, Haziran 1964:9). Haziran ayında bir sayfasını da 27 Mayıs'ın 4. Yıldönümüne ayıran dergi, 27 Mayıs'ı övgü ve coşkuyla anmaktadır. (Kervansaray Dergisi, Haziran 1964:15). 27 Mayıs'ın yurt çapında estirdiği havadan etkilenen dergi yazarları özellikle Atatürk ve Atatürkçülük, çağdaşlaşma, demokrasi ve gericilikle mücadele konularında dikkat çekici yazılar kaleme almışlardır. Ülkede *"aydınlar ve yarı aydınlar" tanımının sık kullanımından bahisle bu tanımların halk arasında da yaygınlaştığından bahseden Cemal Beydoğan, gericiliği "toplumun mistik etkilerden kurtularak değişen hayat şartlarına ayak uydurmasına razı göstermeyen, toplumun ilerlemesini sağlayacak her yer yeni hareketi kösteklemeye çalışan, muayyen düşünce ve kanaatlere sahip olup bun düşünceler dışında başka görüşlere sahip kişileri sindiren bir akım"* olarak tanımlamaktadır. Gericilik en çok din ve kültür konuları üzerine yapılmaktadır. Bu akıma karşı en sağlam mücadele ise toplumun eğitilmesi ile mümkündür. Bu mücadelenin uzun sürmesi olasıdır ve bu nedenle aydınlara, halktan ve toplumdan yana olan herkese önemli sorumluluklar düşmektedir (Beydoğan, Ağustos 1964:4).

1964 yılının Temmuz ayında Berlin Film Festivali'nden birincilikle dönen 'Susuz Yaz' filmi de dergiye konu olmuştur. Filmin Türkiye'yi temsil edip etmediği konusundaki tartışmaların Türk sinemasına zarar verdiğini ifade eden yazar, Susuz Yaz'ın o günkü Türkiye'nin toplumsal durumunu ortaya koyması ve Anadolu köylüsünün yaşam biçimini tüm gerçekliği ile yansıtmış olması nedeniyle birincilik aldığını belirtmektedir. *"Bu filmi Türk sinemasının en beceriksiz kişileri dahi çekmiş olsa Berlin'den birincilikle dönecekti"* diyen Cemal Akın filmdeki esas başarının ise Necati Cumalı'ya ait olduğunu -Türk sinemasından Yaşar Kemal'in Beyaz Mendil, Fakir Baykurt'un Yılanların Öcü ve İsmet Soydan'ın Acı Hayat örneklerini vererek- iddia etmektedir. Metin Erksan'ın 1962'de Necati Cumalı'nın aynı isimli öyküsünden uyarladığı filmin senaryosunu yazarken de kendisine danıştığını ve kendisinin Metin Erksan'a *"Susuz Yaz'ı filme aldığında en büyük başarısını göreceği"* cevabını iddia ederek, yazısını Türk sinemasının 'ben' diyenlerin değil, 'biz' ve 'hepimiz' diyenlerin olması gerektiği temennisi ile bitirmektedir (Akın, Ağustos 1964:11-22). Kırşehir'de Yeni Sinema ve Saray Sineması isimli iki sinema vardır. Bu sinemalar yaz ve kış aylarında film gösteriminde bulunur. Bu sinemalardan başka bir de yazlık Kervan Sineması vardır (Kırşehir İl Yıllığı, 1967: 98).

Milliyetçilik konusunu işleyen yazılarda *"milliyet nedir?, kaynağını nereden alır?"* sorularının cevabı aranır. Milliyeti bireyi milli bütünlüğüne bağlayan ve bu bireylerin aynı millete mensup olma duygularından oluşan doğal bir bağ olarak tanımlayan Rıza Nurettin Selçuk, milliyetçilikte kutuplaşmayı kozmopolitizm ve şovenizm olarak sınıflandırır. Temiz milliyetçilik olarak tanımladığı *"her milleti dili, kültürü ve diniyle tarihi bir gerçek kabul etmek"* fikrini ise tercih edilmesi gereken yol olarak belirtir (Selçuk, Ağustos 1964:5).

Atatürk konulu yazılarda ise Atatürk'ün sadece bir savaş kahramanı olarak değil aynı zamanda halk gücüne dayalı bir yönetim ve batı tarzında bir toplum yaratma çabasına dair vurgular vardır (Sarı, Mayıs 1964:3-14). Yaşlı köylü kadın-erkek diyaloglarını içeren kısa öykülerde dolaylı ya da direkt biçimde Mustafa Kemal'in yer aldığı gözlenir (Fidanboy, Mayıs 1964:7). Millî Mücadele ruhu ve Atatürk devrimleri dünyanın diğer devrim örnekleri ile karşılaştırılmakta ve devrimlerin olgunlaşması için toplumların milli bir olgunluğa kavuşmasına özellikle dikkat çekilmektedir (Selçuk, Eylül 1964:6). Sanat tarihi yazı dizisi şeklinde yayınlanan yazılar mimarlık, heykelcilik, resim, musiki, edebiyat konuları üzerinedir. Bu sanat dallarının tasnifi yapılmakta ve tarihsel süreçte gelişimlerine değinilmektedir. (Akgül, Nisan 1964: 13; Akgül, Mayıs 1964:13). Klasik müzik ustalarının hayatları, eserleri de dergide makalelere konu olur (Özyazıcıoğlu, Haziran 1964:4). Derginin kasım sayısı, Atatürk yazılarının en yoğun olduğu aydır. Kapak sayfası ve içerik tamamen 10 Kasım ve Atatürk'e ayrılmıştır. Atatürk'ün ülkeye bıraktıklarına dair kaleme alınan makalelerde, Mustafa Kemal'e duyulan özlem belirgindir. Nutuk'tan, Atatürk'ün gazetecilerle yaptığı röportajlardan verilen örneklerde 26 yıldır Atatürk ilkeleri doğrultusunda varılan noktanın ne olduğu üzerine tartışmalar yapılmaktadır (Kervansaray Dergisi, Kasım 1964).

Hemen her ay birden fazla etkinlik programının olduğu Kırşehir'de 23 Kasım 1964'de Kırşehir Lisesi'nde John F. Kennedy'i anma günü düzenlenmiştir. Lise müdürü M. Şükrü Sarı ve lisede görevli barış gönüllüleri Eloise Miller ile Patricia Smith de Ken-

nedy için konuşma yapmışlardır (M.S., Aralık 1964:4).

Kentte ticari atılımların yapılması gerektiğine dair ifadeler bulunan makalelerde, ekonomik olarak Kırşehir halkının nasıl kalkınacağına dair öneriler vardır. Bu yazılarda, kentte taş işlemeciliğinin bir iş kolu geliştirilmesi üzerinde özellikle durulmaktadır. Kırşehir merkezinden yaklaşık 80-90 km bir saha içerisinde kalsit ismi verilen bu taşlardan yapılan hediyelik eşyalara turistlerin de oldukça gösterdiği ve bu taşlardan imal edilecek eşyaların kent ekonomisinde ciddi bir pazar oluşturabileceği ifade edilmektedir (Baycan, Nisan 1964:4-10). Tüketim açısından şehirde su kaynaklarının tasarruflu kullanılması gerektiği vurgulanırken Kervansaray, Naldöken ve Emir dağlarının bir zamanlar ormanlık alan olduğu hatırlatılmakta yeşil alan ve su arasındaki önemli ilişkiye dikkat çekilmektedir. Hava şartları müsait olmasına rağmen belediyeden her gün yapılan anonslarda su sıkıntısı çekilen kentin su kaynakları açısından zengin olmasına rağmen, kıtlık yaşanıyor olması bilinçsiz tüketime bağlanmakta ve ağaçlandırma ile bu sıkıntının önüne geçilebileceği anlatılmaktadır (Nuransoy, Nisan 1964:15).

Kentin bir cazibe merkezi haline getirilmesi ve iş sahalarının arttırılması yönünde sıcak yer altı sularından yararlanılması gerektiği üzerinde duran yazılar, kaplıca turizminin geliştirilmesine dikkat çekmektedir. Kırşehir'in 15 km batısında Emirburnu Dağı eteklerinde Karakurt Kaplıcası'nın modern bir binaya kavuşturulmasının ardından çevresinin ağaçlandırılması sayesinde bu şifalı suların sadece kent halkının değil yurt çapında tanıtılmasının Kırşehir ekonomisine katkılar sağlayacağı ifade edilmektedir (Gözpınar, Mayıs 1964:5). Kentin yerleşim yeri Kılıçözü çayının etrafıdır. Ancak bu yıllarda yerleşim yerinin Kılıçözü'nden başka bir yere taşınması konusu gündeme gelmiştir. Bu fikir zaten su kaynakları açısından zor durumda olan Kırşehir için uygun bulunmamakta ve eleştirilmektedir. Yaşam alanları tarih buyunca su kenarlarında şekillenirken Kırşehir'de çıkarları yüzünden böyle bir tartışmaya giren kişiler itham edilmektedir (Baycan, Temmuz 1964:6).

Dergide göç konusuna değinen yazılarda özellikle Kırşehir ve Yozgat illerinin Doğu Anadolu bölgesinden göç aldığı ifade edilmektedir. Kırşehir gibi doğu geriliği ile batı ileriliği arasında kalmış Anadolu'nun ortasında bir şehirde göçün yarattığı sorunlar irdelenmektedir. Kırşehir halkının zaten yoksul bir yaşam sürdüğü gerçeğinden yola çıkılarak arazilerin yüksek para veren doğulu ailelere satılmasının daha büyük ekonomik sorunlara neden olacağına ve bölgede iş istihdamı yaratılmadan toprak satımının sakıncalarına dikkat çekilmektedir (Baktıroğlu, Ağustos, 1964:14)

III. IV. Edebiyat ve Folklor Yazıları

Kervansaray Dergisi'nde edebiyatla ilgili yazılara yoğunlukla yer verilmiştir. Her sayıda dergi yazarlarının ya da okuyuculardan gelen şiirler görülür. Dilde sadeleşme üzerine yazılan makalelerde halk dilinin kullanılması gereklilik olarak belirtilirken halk arasında yaşayan ve halkın kullandığı kelimelere önem verilmesi istenmektedir. Halk dilini tercih eden ve kullanan yazarlardan örnekler verilmekte: Yaşar Kemal, Fakir Baykurt, Ceyhun Atuf Kansu, Feyzi Halıcı gibi yazarlar, dilde sadeleşme çabasında halka yönelen yazarlar olarak sıralanmaktadır (Gözpınar, Nisan 1964:6). Öz Türkçenin neden kullanılması gerektiğine dair detaylı anlatımlarda, öz Türkçeciliğin gereksiz bir özenti

ya da dar milliyetçilik olmadığı; tersine yurtseverliğin ve halkçılığın gereği olduğu ifade edilmektedir (Alper, Mayıs 1964:10-11). Öykü çevirilerine de yer veren dergide (Kervansaray Dergisi, Nisan 1964: 5-7) yöreye özgü çeşitli efsaneler, rivayetler ve destanlar edebiyat yazıları arasında değerlendirilebilir (Sarı, Mayıs 1964:6). Diğer yandan Serveti Fünun döneminin en belirgin simalarından Tevfik Fikret'in hayatından, eserlerinden bahsedilmekte ve özellikle 1908'in ülkede yarattığı havadan Fikret'in nasıl etkilendiği üzerinde durulmaktadır (Necdet, Ağustos 1964:8).

Edebî metinlerde tenkitin ancak yapan, yapmasını bilen insanlarla değer kazanacağı bahsinden yola çıkılarak tenkit konusunun belli bir kültür seviyesi gerektirdiği belirtilmektedir. Tenkit yapmanın diğer edebiyat türlerinden farklı ve zor olduğu ifade edilirken; objektif sanat olmadığı gibi objektif de tenkitin olamayacağı üzerinde durulmaktadır (Sarı, Eylül 1964: 8).

Derginin üçüncü sayısından itibaren folklor araştırmaları başlığı adı ile ayrı yazı dizileri başlamıştır. Yazılarda özellikle şehrin folkloru, halk müziği, ağıtları koşmaları, türküleri ve gençler arasında oynanan oyunlar hakkında bilgiler verilmektedir. Genel olarak Kızılırmak coğrafyasında olduğu gibi Kırşehir'de de ağıtların ve koşmaların önemli bir yeri vardır. 1845-1850 yıllarında dünyaya gelen, 1908'de vefat eden Âşık İlhami'de bu ozanlardan biridir. Esas adı Sait olan bu ozanın şiirlerinde koşmalarında dertli ve gamlı söylemler vardır (Alpaslan, Mayıs 1964:9). Âşık Vahdetî'de 1868'de Çiçekdağı'nın Korkurlu köyünde doğmuş bir halk ozanıdır. Orta Anadolu'yu karış karış gezerek çalıp söyleyen ve asıl adı Mehmet olan Âşık Vahdetî'nin şiirlerinin çok azı yayınlanmıştır (Alpaslan, Haziran 1964:8). Milli ve mahalli folklor olarak ikiye ayrılan folklor faaliyetlerinde kentin mahalli folklorunun güçlü olduğu ifade edilmekte ve bu çalışmaların zenginleştirilmesi gerektiğinden bahsedilmektedir (Turgut, Aralık 1964:19).

Folklor ve etnoloji çalışmalarında üzerinde durulan konulardan biri de artık yerini modern kahvehanelere, gazinolara, hanlara ve otellere bırakmış olan mahalle odaları yani selamlıklardır. Bu odalarda mahalle komşuları toplanarak günün olayları üzerine konuşmalar yapar, oyunlar oynar ve eğlence geceleri düzenlerlerdi. Konakların daha büyük odalarında ise yabancı konukların da katıldığı daha kalabalık toplantılar yapılırdı. Mahalle odalarına kendi çocukluğunun geçtiği evden örnek veren Tarım, *"bizim alt katı samanlık ve ahır olan evimizin biri kışlık biri yazlık iki büyük odası, bir nevi mahalle mektebi, sosyal ve kültürel bir kulüp mahiyetindeydi"* sözleri ile anılarında kalan mahalle odalarını tasvir etmektedir (Tarım, Haziran 1964: 6).

Kervansaray Dergisi'nin yayın hayatı dokuz ay sürmüştür. 1964'ün Aralık ayında son sayısını yayınlayan dergi tekrar çıkarılmamıştır. Kapanma nedenini Vedat Fidanboy şu biçimde anlatmaktadır. *"Kervansaray Dergisi'nin kapanışına gelince; dergiyi çıkaran biz liseyi yeni bitiren gençler, çeşitli nedenlerle Kırşehir'den ayrılmak zorunda kaldık. Kimimiz birkaç ay içinde İlk öğretmen okullarını dışarıdan bitirerek öğretmen olduk; çeşitli köy okullarına atandık. Kimimiz kısa yoldan memur olup hayata atıldık. Kimimiz de üniversiteler attık kendimizi… Dergiyi ancak dokuz ay yaşatabildik. Bizden sonra gelen kardeşlerimizde sahip çıkmadılar sanırım..."* (Vedat Fidanboy ile 18.01.2017'de görüşme). Dergi sadece dokuz ay yayınlanmış olmasına rağmen, kentin sosyo-kültürel yaşam sahasında önemli bir boşluğu doldurmuştur.

SONUÇ

27 Mayıs 1960 darbesinin ardından ülkenin girdiği politik süreç, düşünsel çeşitlilik boyutunda ulusal basını etkilediği gibi yerel basında da kimi etkiler yaratmıştır. Yerel basın çalışmalarının bir örneği olan Kervansaray Dergisi kısa süren yayın hayatında, Kırşehir'de belli sorumluklar yüklenmiştir. Sorumluluk çizgisinin sınırlarını mevcut politik atmosfer belirlemiştir. Dergide ideolojik yazılara yer verilmemesi bunun bir göstergesi olarak düşünülebilir. Halkevi yayın organı olarak çıkan Kervansaray Dergisi, ikinci tertip açılan halkevleri mantığına tamamen uygun bir yayın politikası izlemiştir. Derginin yazar kadrosu kentin aydın simalarından oluşmaktadır.

Siyasi yazılardan uzak kalan dergi yazarlarının genel olarak sorunlara yaklaşımı birleştirici bir tavırla Atatürkçü ve milliyetçi yöndedir. Dergi yazılarında kentin tarihi, coğrafyası, tarihsel alanların korunması, kız çocuklarının eğitimi ve iş alanlarının nasıl geliştirileceği konuları dikkat çekmektedir. Kent halkının gündelik yaşam pratiklerini yakından ilgilendiren hususlara temas edilmekle birlikte, halkevlerinin geleneksel işleyişine dair yazılar da öne çıkmaktadır. Kırşehir'in mahalli folkloru ve halk kültürüne olan yakın ilgi tüm sayılarda gözlenir. Özellikle yöresel mirasın geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerektiğine dair tavsiye niteliğindeki metinler, kentin öz kültürünün unutturulmaması üzerinde yoğunlaşır.

Kentteki ekonomik sıkıntılar, halkın iş olanaklarına sahip olmaması, geçim güçlüğü çekmesi hemen her sayıda dergi yazarlarının üzerinde durduğu konulardandır. Yazılarda ekonomik zorlukları aşmak için çözüm önerileri sunulmaktadır. Örneğin, Kırşehir'de çıkan kalsit taşlardan yapılan hediyelik eşyaların turistlerin ilgisini çekebileceği dolayısıyla bu ürünlerin iç ve dış pazarda satılması ile kentte bir iş kolu oluşturulabileceği üzerinde durulur. Diğer yandan önemli sıcak su altı rezervine sahip Kırşehir'de kaplıca turizminin geliştirilmesi ve bu yolla kazanç sağlanılması sıklıkla ifade edilir.

Orta Anadolu'nun bu küçük kentinde, 1960'lı yılların ortalarında azımsanamayacak ölçüde sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlenmesi ise dikkat çekicidir. Tiyatro ve piyesler, folklor gösterileri, konserler göze çarpan etkinliklerdendir. Halk eğitim merkezi ve liseler aktif biçimde, halkla etkileşim halindedir. Etkinliklerde öğretmenler ve öğrenciler disiplin içinde çalışmakta, halkta yoğun bir ilgi ile gösterilere katılmaktadır. Kırşehir'e gönül veren hevesli ve idealist liseyi yeni bitirmiş birkaç arkadaş grubunun çıkardığı dergi, Kırşehir Valiliği ve diğer mülki amirlerden de tam destek almıştır.

Kervansaray Dergisi'nde kent tarihi, edebiyat ve hak bilimi alanlarında çalışan akademisyenler için yol gösterici pek çok makale bulunmaktadır. Bu anlamda dergi, 1960'lı yılların ortalarında Kırşehir'de gündelik hayatın izlerine dair bilgiler vermektedir.

KAYNAKLAR

Arşivler

BCA., 490.01.1285.271.4.3.
BCA., 490.1.0.0.1372.551.2/2.
BCA., 490.1.0.0.1372.551.2/9.
BCA., 490.1.0.0.1372.551.2/10.
BCA., 490.1.0.0.1372.551.2/14.
BCA., 490.1.0.0.1372.551.2/43.

Resmi Kaynaklar

CHP Kırşehir İdare Heyetinin İkinci Altı Aylık Çalışma Raporu (1948). s. 25.
Resmi Gazete, (28.04.1961).
Resmi Gazete, (30.09.1965).

Kitaplar

Cumhuriyet'in 15. Yılı Kırşehir (1938). Ankara.
Kırşehir İl Yıllığı, (1967). Ankara: Ajans-Türk Matbaacılık.
Türkiye İstatistik Yıllığı (1964/1965). Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları.
Çeçen, Anıl (1990). *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri,* İstanbul: Gündoğan Yayınları.
Sezer, Duygu (1972*). Kamuoyu ve Dış Politika,* Ankara: Sevinç Matbaası.
Topuz, Hıfzı (1996). *100 Soruda Başlangıçtan Günümüze Türk Basın Tarihi,* İstanbul: Gerçek Yayın Evi.

Makaleler

"27 Mayıs'ı Kutlarken" (Haziran 1964). *Kervansaray Dergisi,* s. 15-16.
"Öğretmen Okulumuz" (Temmuz 1964). *Kervansaray Dergisi,* s. 10.
"Çağımızın Sosyal Hizmet Anlayışı ve Halk Eğitiminin Toplum Kalkınmasındaki Rolü", (Ekim 1964). *Kervansaray Dergisi,* s. 4.
"Halkevlerinin 2. Kuruluş Kurultay Tutanağı", (Ocak-Şubat 1977). *Halkoyu Dergisi,* S. 9., s. 29.
Akgül, Salim (Nisan 1964). "Atatürkçü Gözüyle: Halkevleri", *Kervansaray Dergisi,* s.1.
_____ (Nisan 1964). "Türk ve İslam Sanatı Tarihi Notları (1)", *Kervansaray Dergisi,* s.13.
_____ (Mayıs 1964). "Türk ve İslam Sanatı Tarihi Notları (2)", *Kervansaray Dergisi,* s.13.
Akın, Cemal (Ağustos 1964). "Susuz Yazın Zaferi Kimindir?", *Kervansaray Dergisi*, s.11-22.
Alpaslan, Tevfik (Mayıs 1964). "Bir Ozanımız Vardı", *Kervansaray Dergisi,* s.9.
_____ (Haziran 1964). "Ozanlarımızdan Vahdetî", *Kervansaray Dergisi,* s.8.
_____ (Ağustos 1964). "Bir Bektaşi Şairimiz: Fehmi Baba ve Bektaşilik", *Kervansaray Dergisi,* s. 14.
Alper, Osman Nuri (Nisan 1964). "Kırşehir'de Kültür-Sanat ve Fikir Olayları (1)", *Kervansaray Dergisi*, s. 9.

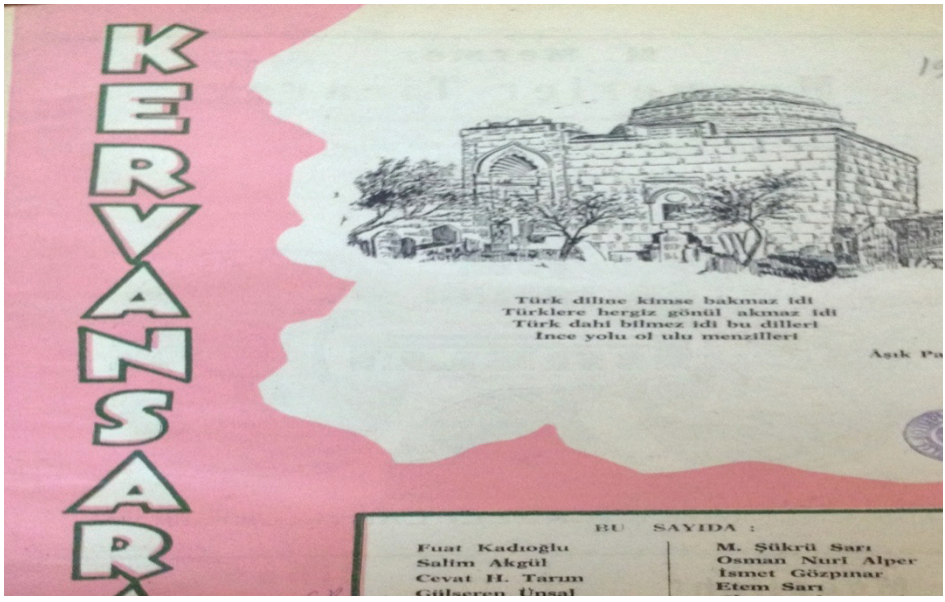
_____ (Mayıs 1964). "Kırşehir'de Kültür-Sanat ve Fikir Olayları (2)", *Kervansaray Dergisi*, s. 2.
_____ (Mayıs 1964). "Niçin Öz Türkçe", *Kervansaray Dergisi,* s. 10-11.
_____ (Mayıs 1964). "Kırşehir'de Kültür-Sanat ve Fikir Olayları (3)", *Kervansaray Dergisi,* s. 2.
Baktıroğlu, Devir (Ağustos 1964). "Ardahan'dan Kırşehir'e", *Kervansaray Dergisi,* s. 14.
Baycan, Erhan (Temmuz 1964). "Kılıçözü ve Kırşehir", *Kervansaray Dergisi,* s. 6-13.
Baycan, Orhan (Nisan 1964). "Taş işlemeciliği", *Kervansaray Dergisi,* s.4-10.
_____ (Mayıs 1964). "Halkevcinin Eli Köylüde", *Kervansaray Dergisi,* s. 12.
Beydoğan, Cemal (Ağustos 1964). "Gericilik", *Kervansaray Dergisi,* s. 4.
Bulunmaz, Barış, (2012). "Türk Basın Tarihi İçerisinde Demokrat Parti Dönemi ve Sansür Uygulamaları", Öneri Dergisi, C. 10., S. 37., 203-214.
Fidanboy, Vedat (Nisan 1964). "Evrim Eli", *Kervansaray Dergisi,* s.11.
_____ (Mayıs 1964). "Üç Yol", *Kervansaray Dergisi,* s.7.
Gevgilili, Ali (1983). "Türkiye Basını", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi,* İstanbul: İletişim Yayınları, C.1, s. 202-228.
Gönenç Yapar, Aslı (2007). "Türkiye'de Dergiciliğin Tarihsel Gelişimi", İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, S. 29., s. 63-78.
Gönendik, Arif (Temmuz 1964). "Çocuklarımızın Eğitimi Üzerine", *Kervansaray Dergisi,* s.16.
Gözpınar, İsmet (Nisan 1964). "Dilimizin Arınması Üstüne", *Kervansaray Dergisi,* s.6.
_____ (Mayıs 1964). "Karakurt Kaplıcası", *Kervansaray Dergisi,* s. 5.
_____ (Haziran 1964). "Kırşehir'in Kalesi", *Kervansaray Dergisi,* s. 1.
Günaydın, Yusuf Turan (2016). "Ömer Aydın Genç (1882-1947) ve Kırşehir Muallimler Birliği'nin Yayın Organı: Dirlik (1926-1927)", *Türk Tarih Kurumu Kırkambar,* C. I., s. 237-257.
KAYA Gürbüz-Yağmur Mahmut Ziya (Ağustos 1964). "Güzler Köyü (Röportaj)", *Kervansaray Dergisi,* s. 14.
_____ (Eylül 1964). "Kocabey Köyü, (Röportaj)", *Kervansaray Dergisi,* s.20.
_____ (Ekim 1964). "Ekizağıl Köyü: Köylerimizi Gezdik Gördük Tanıdık Tanıtıyoruz, *Kervansaray Dergisi,* s.18.
Necdet, Ali (Ağustos 1964). "Tevfik Fikret", *Kervansaray Dergisi,* S. 8.
Nuransoy, Hasan (Nisan 1964). "Tüketim Derdi", *Kervansaray Dergisi,* s.15.
Obruk, Cahit (Aralık 1964). ""Vah Cevat Hakkı Tarım, Vah", *Kervansaray Dergisi,* s. 1.
Özdeş, Ayhan (Mayıs 1964). "Beraber Yaşayarak Eğitim Bizde Yeni midir?", *Kervansaray Dergisi,* s. 15.
Özyazıcıoğlu, Nurhan (Çev.), (Haziran 1964). Beethoven İnanılmaz Şahsiyet, *Kervansaray Dergisi,* s. 4.
M. S., (Aralık 1964). "Kırşehir'de Sanat Kültür Olayları", *Kervansaray Dergisi,* S. 4.
Sadıkoğlu, Sadık (Ağustos 1964). "Köy ve Gerçek", *Kervansaray Dergisi,* s. 5.
Sarı Etem (Mayıs 1964). "Çopur Memet", *Kervansaray Dergisi,* s.6.
_____ (Eylül 1964). "Tenkit", *Kervansaray Dergisi,* s. 8.
Sarı, M. Şükrü (Mayıs 1964). "Atatürk, Batılılaşma ve Gençlik", *Kervansaray Dergisi,*

s.3-14.
Selçuk, Rıza Nurettin (Ağustos 1964). "Milliyetçilik ve Türk Milliyetçiliği", *Kervansaray Dergisi,* s. 5-20.
_____ (Eylül 1964). "Devrimler ve İnsanlar", *Kervansaray Dergisi,* s. 6.
Tarım, Cevat Hakkı (Nisan 1964). "Tarihte Kervansaraylar", *Kervansaray Dergisi,* s. 2-10.
_____ (Mayıs 1964). "Ahi Evran Veli", *Kervansaray Dergisi,* s.1.
_____ (Haziran 1964). "Eski Mahalle Odaları", *Kervansaray Dergisi,* s.4.
_____ (Temmuz 1964). "Âşık Paşa", *Kervansaray Dergisi,* s.1.
_____ (Ağustos 1964). "Cacabey", *Kervansaray Dergisi,* s.1.
_____ (Eylül 1964). "Melik Gazi Künbedi", *Kervansaray Dergisi,* s. 3.
_____ (Eylül 1964). "Kırşehir'in Aldığı Adlar ve Yönetsel Bağlar", *Kervansaray Dergisi,* s. 17.
_____ (Ekim 1964). "Karakurt Kalender Baba", *Kervansaray Dergisi,* s. 3.
Turgut, Ali (Aralık 1964). "Folklorumuz", *Kervansaray Dergisi,* s. 14.
Ünsal Gülseren (Nisan 1964). "Kırşehir'de Tiyatro", *Kervansaray Dergisi,* s. 3.
_____ (Mayıs 1964). "Suçlu İnsanlar", *Kervansaray Dergisi,* s. 4.
Yıldız, Nuran (1997). "Demokrat Parti İktidarı (19650-1960) ve Basın", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi,* C.51, No:1-4., s. 481-505.

Sözlü Görüşme

Kervansaray Dergisi yazarlarından Vedat Fidanboy ile 28.12.2016 ve 18.01.2017 tarihlerinde görüşme.

EK I. Kervansaray Dergisi'nin İlk Sayısı (Nisan 1964)

KERVANSAR

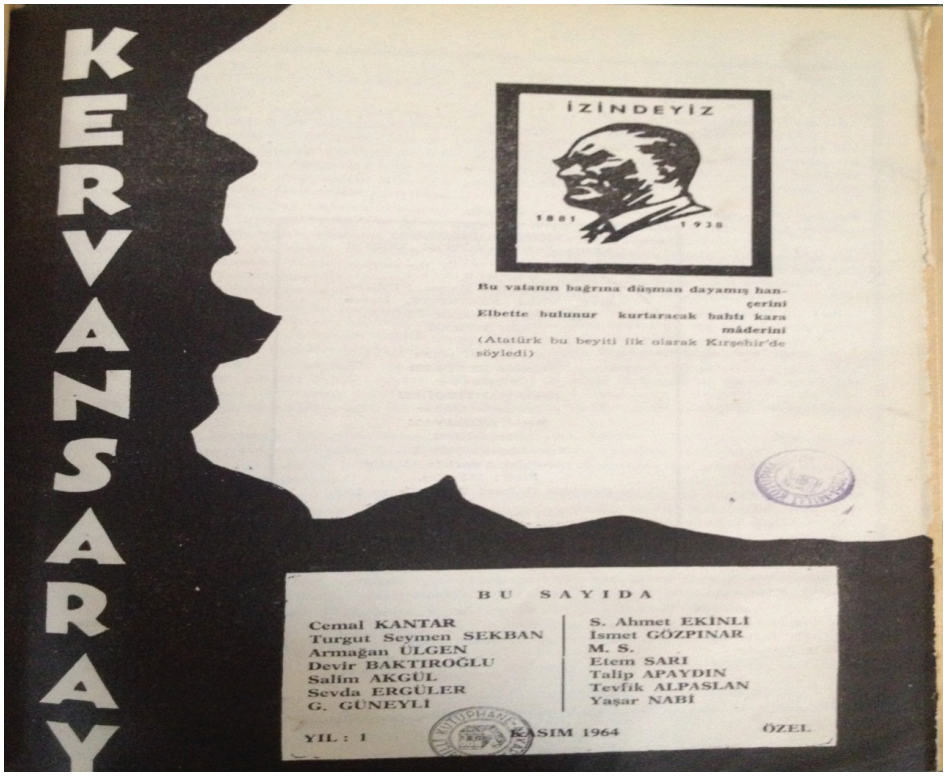
Türk diline kimse bakmaz idi
Türklere hergiz gönül akmaz idi
Türk dahi bilmez idi bu dilleri
Ince yolu ol ulu menzilleri

Aşık Pa

BU SAYIDA :

Fuat Kadıoğlu
Salim Akgül
Cevat H. Tarım
Güleseren Ünsal

M. Şükrü Sarı
Osman Nuri Alper
İsmet Gözpınar
Etem Sarı

KERVANSARAY

İZİNDEYİZ

1881 1938

Bu vatanın bağrına düşman dayamış hançerini
Elbette bulunur kurtaracak bahtı kara mâderini
(Atatürk bu beyiti ilk olarak Kırşehir'de söyledi)

BU SAYIDA

Cemal KANTAR
Turgut Seymen SEKBAN
Armağan ÜLGEN
Devir BAKTIROĞLU
Salim AKGÜL
Sevda ERGÜLER
G. GÜNEYLİ

S. Ahmet EKİNLİ
İsmet GÖZPINAR
M. S.
Etem SARI
Talip APAYDIN
Tevfik ALPASLAN
Yaşar NABİ

YIL : 1 KASIM 1964 ÖZEL

ÖZET

KIRŞEHİR BASINI'NDAN BİR ÖRNEK: KERVANSARAY DERGİSİ

Süreli yayınların önemli bir parçasını oluşturan dergiler, yayınlandıkları zaman diliminde mevcut gündemin izlerini taşır. Dolayısıyla, yayınlandıkları dönem itibari ile ülke gündeminin siyasal, sosyal ve ekonomik yaşamlarına ışık tutan dergiler bir serencam görünümündedirler. 27 Mayıs 1960 darbesinin ardından ülkenin girdiği politik süreç düşünsel çeşitlilik boyutunda ulusal basını etkilediği gibi yerel basında da kimi etkiler yaratmıştır. Çalışmanın ana temasını 1964 yılının Nisan ayında ilk sayısını çıkaran Kervansaray Dergisi oluşturmaktadır. Kırşehir Halkevi'nin yayını olarak çıkan Kervansaray Dergisi 9 ay süren yayın hayatında dönemin öne çıkan sosyal, siyasi ve ekonomik olaylarına yer verirken aynı zamanda Kırşehir'in kültürel ve düşünsel faaliyetlerini yoğunlukla konu edinmiştir. Derginin yayınladığı sürede ideolojik yazılara yer vermediği gözlenir. Ancak özellikle Kırşehir tarihi, coğrafyası, folkloru, edebiyat ve eğitim hayatı ile birlikte yerel iktisadi ilişkilere dair önemli bilgiler bulunmaktadır. Derginin yazar kadrosunu kentin aydın simalarından çekirdek bir kadro oluşturmaktadır. Çalışma esnasında dergideki makaleler bütünlüklü olarak incelenmektedir. Dergide kaleme alınan yazılar ışığında, 1960'lı yıllarda küçük bir kent görünümünde olan Kırşehir'in düşün dünyasından bir kesit görmek mümkün olabilir.

Anahtar Kelimeler: basın; dergicilik; Kervansaray dergisi, Kırşehir

ABSTRACT

AN EXAMPLE FROM THE KIRSEHIR PRESS: KERVANSARAY MAGAZINE

An important part of the periodicals, magazines have the traces of the time on which they are published. Therefore, these magazines are like consequences at the time of their publishing shedding light on the political, social and economic situation of the country. In the aftermath of the 1960 coup d'état, the new political period the country faces have not only affected the national press but also the local press to some extent. The main focus point of the study is the Kervansaray Magazine issued for the first time in April of 1964. Kervansaray Magazine published as the magazine of Kırşehir Community Centre talked about the social, political and economic events of the relevant period as well as the cultural and intellectual activities of Kırşehir during its short term publishing of 9 months. It is observed that the magazine did not include any ideological articles in its issues. However, it bears significant information on particularly Kırşehir's history, geography, folklore, literature, and educational life as well as the local economic relations. The author staff of the magazine comprised of a few intellectuals of the city. In this study, articles in the magazine are examined as a whole. In the light of the articles in the magazine, it is possible to see a small section from the intellectual life of Kırşehir, a small province in 1960s.

Keywords: press; magazine publishing; Kervansaray magazine; Kırşehir